

LAPSEKİ İLÇESİ'NDE KÖY YERLEŞMELERİ

Ögr. Gör. Dr. Nusret KOCA*

Özet

Bu çalışma, Lapseki ilçesi köy yerleşmelerini yerleşme coğrafyası açısından ele almaktadır. Lapseki ilçesinde köy yerleşmeleri doğal çevre özelliklerinin yanında sosyo-ekonomik faktörlerin etkisiyle birtakım farklılıklar göstermektedir. Bu anlamda makalemizde Lapseki ilçesi köy yerleşmeleri; adlarına, kuruluş yerlerine, yükselti basamaklarına, yerleşme şekillerine, yüzölçüm büyüklüklerine, ormana göre konumlarına ve ekonomik faaliyet türlerine göre incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Köy, Doğal Çevre, ekonomik faaliyet

* Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi A.B.D., Çanakkale

Abstract

This study deals with the village settlements of Lapseki administrative district in respect of settlement geography. The village settlements in Lapseki administrative district, besides their natural environmental features, show differences gütely with the effects of socio-economic factors. In this sense, in our article, the village settlements of Lapseki district (coventy) are investigated according to their names, foundation places, altitude steps, settlements features, area sizes, and also the locations and economic activity types of their forests.

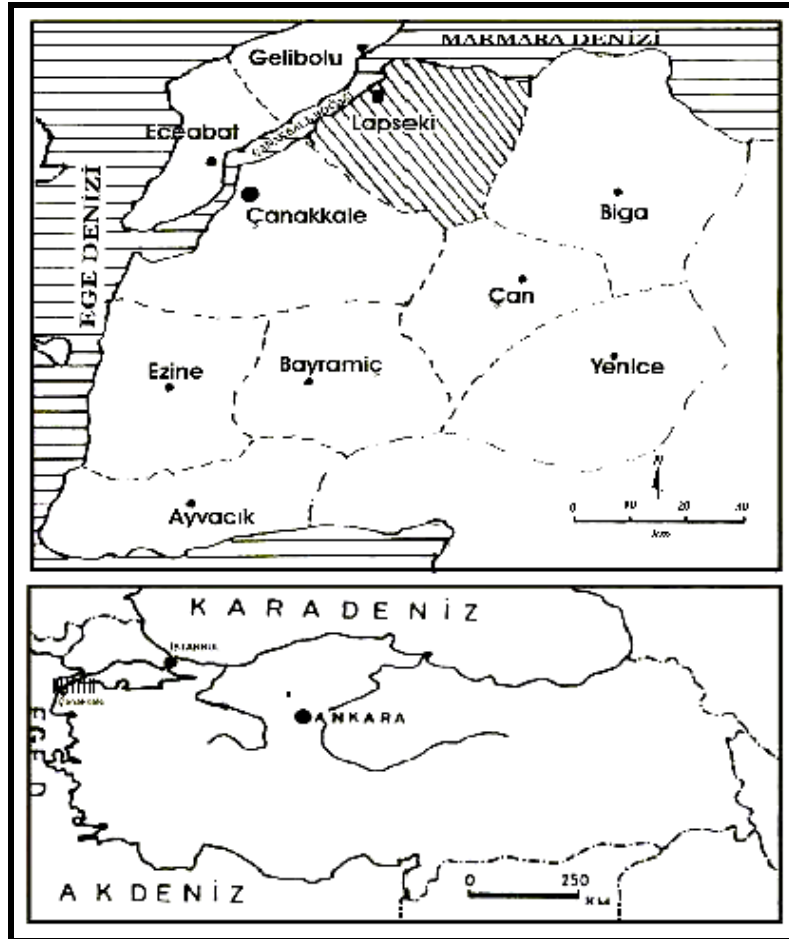
Keywords: *Village, natural environment, economic activity*

LAPSEKİ İLÇESİ'NDE KÖY YERLEŞMELERİ

The Village Settlements in Lapseki Administrative District

1. Giriş

Bilindiği gibi Lapseki ilçesi, Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü'nde, Biga Yarımadası'nın kuzeybatısında ve Çanakkale İli sınırları içerisinde yer almaktadır. Batıdan Çanakkale Boğazı, kuzeyden Marmara Denizi, doğudan Biga ilçesi, güneydoğudan Çan ilçesi ve güneyden Çanakkale Merkez ilçe tarafından çevrelenmektedir (Şekil 1). Lapseki ilçesi 955 km² lik yüz ölçüme sahiptir.

Şekil 1: Araştırma Alanı Lokasyon Haritası

Araştırma alanını teşkil eden Lapseki ilçesi genel olarak akarsular tarafından derin bir şekilde yarılmış ve parçalanmış bir alçak plato görünümündedir. Yörenin yer yer engebeli, ancak ağırlıklı plato karakteri, başta ekonomik faaliyetler olmak üzere, nüfus ve yerleşme üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir.

Araştırma alanında ilçe merkezi dışında, ikisi belediye örgütlü kasaba yerleşmesi ve kırk köy yerleşmesi bulunmaktadır. Köy yerleşmelerinin otuz üçü tek yerleşim ünitesinden oluşurken, yedisi (Güreci, Şevketiye, Adatepe, Yaylalar, Harmancık, Hacıgelen, Beybaş) birden fazla yerleşim ünitesinden oluşmaktadır. Güreci, Şevketiye ve Adatepe köylerinin, köy yerleşme merkezi dışındaki üniteleri kıyı kesiminde yer alan yazlık sitelerdir. Suluca ve Kemiklialan köylerindeki yazlık siteler, köy yerleşme ünitelerinin bünyesinde bulunmaktadır. Ayrıca Akçaalan, Yaylalar, Harmancık ve Beybaş köylerine bağlı ancak merkezi yerleşme dışında birer adet ve Hacıgelen Köyüne bağlı üç adet mahalle yerleşmesi bulunmaktadır.

Araştırma alanında geçim kaynakları genellikle küçükbaş hayvancılığa dayanan Yörük köyleri; iç kesimlerde ve engebeli alanlarda kurulmuş iken, 93 Harbi (1877-1878) ve sonrasında yöreye yerleştirilen muhacir köyleri ise kıyılarda ve ovalarda yer almaktadır.

Bu çalışmamızda araştırma sahasındaki köy yerleşmelerini; adlarına, kuruluş yerlerine, yükselti basamaklarına, yerleşme şekillerine, yüz ölçüm büyüklüklerine, ormana göre konumlarına ve ekonomik faaliyetlerine göre sınıflandırarak değerlendirmeyi uygun bulduk.

2. Adlarına Göre Köyler

İnsan, içinde bulunduğu doğal ve beşeri çevreye, yaşadığı ortamdaki etkilenme derecesine göre farklı adlar vermektedir. Bu nedenle yer ve mevki adları, bir sahanın veya yerleşmenin coğrafi özellikleri hakkında, genel de olsa bir fikir vermektedir (*Karaboran, 1984: 97*). Bu bağlamda araştırma alanında engebeli alanlarda Yörüklerin oluşturduğu köy yerleşmelerinin büyük çoğunluğu adlarını oymak, boy ve şahıs adlarından almıştır. Balkanlardan gelen göçmen nüfusun yerleştirildiği kıyı ve ova köylerinde ise yerleşmelerin coğrafi çevrenin özelliklerinden

adlarını aldıkları anlaşılmaktadır (Tablo 1). Ayrıca bitki, hidrografik özellikler ve yabani hayvan gibi doğal çevre ile ilgili adlara da sıkça rastlamak mümkündür.

Araştırma alanındaki köy yerleşmelerinden Adatepe, Taştepe, Çataltepe, Dumanlı ve Kangırlı adlarını yeryüzü şekillerinden almıştır (Tablo 1). Adatepe Köyü adını, eski kuruluş yerinin ada şeklindeki tek tepenin eteğinde kurulmuş olmasından almıştır. Taştepe Köyü ise köyün kurulmuş olduğu tepenin taşlık olmasından bu adla anılmıştır. Dumanlı Köyü adını, eteğinde kurulduğu Dumanlı Dağı'ndan almıştır.

Bilindiği gibi insanlar için vazgeçilmez bir öneme sahip olan ve yerleşmelerin kuruluş yerini belirleyen su kaynakları, aynı zamanda yerleşmelere adlarını vermektedir. Araştırma alanında su kaynaklarından adlarını alan yerleşmeler; Doğandere, Beypınarı, Dereköy, Güreci, Suluca ve Üçpınar köyleridir. Doğandere Köyü, vadisinin tabanında kurulduğu Doğan deresinden adını alırken, Güreci Köyü de, kısmen bol akışlı anlamına gelen Güreci deresinden adını almaktadır. Dereköy, dere yamacında kurulmasından, Suluca Köyü'ne de, su kaynakları yönünden yetersiz olmasından dolayı, ne sulu ne de susuz anlamına gelen Suluca adı verilmiştir. Göçebe hayvancılığın yapıldığı dönemlerde oba beylerinin konakladığı su kaynağının bulunduğu mevkide, muhacir nüfusun yerleştirilmesi ile kurulan köye ise Beypınar adı verilmiştir. Yine köyün kuruluş yerinde üç pınarın bulunmasından dolayı burada kurulan köye de Üçpınar adı verilmiştir (Koca, 2003: 111).

Araştırma alanında dört köy ve üç mahalle yerleşmesinin adlarını çevrede yetişen bitki türlerinden almışlardır. Adlarını buldukları yakın çevre bitki örtüsünden alan yerleşmeler, Çamyurt Köyü ve Beyçayırı Köyü'dür. Dişbudak Köyü adını çevresinde yaygın olarak görülen dişbudak ağacından almıştır. Hacıgelen Köyü'ne bağlı mahalle yerleşmeleri ise Biberler ve Asmalı'da kültür altına alınmış bitkilerden adlarını alırken, Koru mahallesi, kuruluş yeri çevresindeki doğal bitki örtüsünü anımsatacak bir biçimde adını aldığı anlaşılmaktadır.

Yöredeki kayaların renklerinden adını alan tek yerleşme ise Akçaalan Köyü'dür. Çevrede yaygın olarak görülen beyaz renkli kalkerden hareketle köye

bu ad verilmiştir. Ayrıca adını, yörede yaşayan yabani hayvan türlerinden alan tek yerleşme ise Şahinli Köyü'dür (Tablo 1).

Araştırma alanında beşerî coğrafya özelliklerinden adını alan yerleşme sayıları da oldukça fazladır. Özellikle aşiret, boy, dini sıfatlı kişi ya da önemli şahsiyetlerden adını alan yerleşmelere sıkça rastlamak mümkündür. Bu yerleşmelerin önemli bir bölümü XVIII. ve XIX. yüzyılda yerleşik hayata geçen Yörüklerin kurdukları yerleşmelerdir. Dini sıfatlı kişilerin adlarını yerleşmelerine ad olarak veren köyler bir hayli fazladır. Buna en güzel örnek Hacıömerler, Kocaveli ve Hacıgelen Köyü ile Harmancık Köyü'ne bağlı Hacılar mahallesidir. Ayrıca şahıs ya da belli bir sülale adlı köylerin “ler-lar” çoğul eki aldıkları görülmektedir. Buna Kocabaşlar, Karaömerler, Kırcalar, Karamusalar, Sindal, Alpagut, Nusretiye (Kömürköy), Şevketiye (Güredere) ve İlyasköy köyleri en güzel örnek teşkil etmektedir.

Hamidiye (Suluca), Mecidiye, Sultaniye (Kemiklialan) köyleri ise 1878 yılında Osmanlı-Rus savaşı esnasında bu yöreye göç eden muhacir nüfus tarafından kurulmuş köylerdir. Adı geçen köyler; Osmanlı Devleti'ne minnet ve şükranlarını belirtmek için dönemin Osmanlı padişahının ve kendilerini Bulgaristan'dan getiren gemilerin (Mecidiye ve Sultaniye) adlarını almışlardır (Koca, 2003: 112). Ayrıca Mecidiye ve Sultaniye köyleri adlarını tarihi faktörlere bağlı olaylardan almış köyler olarak da kabul edilebilir.

Araştırma alanında çeşitli meslek gruplarına bağlı olarak isim alan yerleşmeler ise Balcılar Köyü ile Yaylalar Köyü'ne bağlı Kundakçılar mahallesidir. Bununla birlikte, adlarını kurulduğu yerde evvelce bulunan geçici veya devamlı kır yerleşmelerinden alan yerleşmeler ise Çardak Köyü, Akpınarçiftliği (Kocaveli Köyünün eski adı), Yaylalar Köyü ile Akçaalan Köyüne bağlı Eskikişla mahalle yerleşmeleridir. Sonuç olarak, araştırma alanındaki yerleşmelerin büyük bir çoğunluğu adlarını doğal, beşeri ve ekonomik çevre faktörlerinden almışlardır.

Tablo 1: Lapseki İlçesi'ne Bağlı Yerleşmelerin Toponomik Kökenlerine Göre Dağılımı¹

Adını Doğal Çevre Özelliklerinden Alan Yerleşmeler		Adını Beşeri Çevre Özelliklerinden Alan Yerleşmeler	
Adını Jeomorfolojik Özelliklerden Alan Yerleşmeler	<i>Adatepe, Taştepe, Çataltepe, Dumanlı(Dumanlı dağından),</i>	Adını Aşiret, Boy, Dini Sıfat ve Önemli Şahsiyetlerden Alan Yerleşmeler	<i>Lapseki, Umurbey, Hacıömerler, Kocabaşlar, Karaömerler, Kırcalar, Karamusalı, Sindal, İlyasköy, Kocaveli, Mecidiye, Sultaniye(Kemiklialan), Sazak, Nusretiye, Şevketiye, Alpagut, Subaşı, Beybaş, Çavuşköy,Eçialan</i>
Adını Hidrografik Özelliklerden Alan Yerleşmeler	<i>Doğandere, Beypınarı Güreci, Suluca, Üçpınar, Dereköy,</i>		
Adını Bitkilerden Alan Yerleşmeler	<i>Çamyurt, Biberler, Dişbudak, Beyçayır, Koru, Asmalı, Harmancık,</i>	Adını Mesleklerden Alan Yerleşmeler	<i>Balcılar, Kundakçılar, Kömürköy (Nusretiye),</i>
Adını Litolojik Özelliklerden Alan Yerleşmeler	<i>Akçaalan,</i>	Adlarını Yerleşmelerin Kurulduğu Yerde Önceleri Bulunan Devamlı ve Geçici Yerleşmelerden Alanlar	<i>Akpınarçifiliği(Kocaveli), Yaylalar, Eskikışla, Çardak</i>
Adını Yabani Hayvan Adlarından Alan Yerleşmeler	<i>Şahinli</i>	Adlarını Tarihi ve Sosyo-Kültürel Faktörlerden Alan Yerleşmeler	<i>Mecidiye ve Sultaniye</i>

3. Kuruluş Yerlerine Göre Köyler

Araştırma alanı morfolojik yapısının oldukça engebeli olması nedeniyle, köylerin büyük bir kısmı sahadaki alçak sırt ve tepelerin (eğim değerlerinin azaldığı) yamaçları ve vadi tabanları üzerinde kurulmuştur. İki tarafının denizlerle çevrili olması yanında denizlere dik yamaçların inmesi nedeniyle son 100-130 yıl içerisinde kurulan bazı köylerin kuruluş yeri olarak deniz kıyısı yöreleri seçtikleri anlaşılmaktadır. Yörede büyük akarsuların bulunmaması ve vadi oluşumunun henüz gençlik safhasında bulunması nedeniyle büyük alüviyal ovalara rastlanılmamaktadır. Yine de sahadaki büyük nüfuslu köy yerleşmeleri, küçük vadi tabanı düzlük (Umurbey, Yenice, Aşı, Bayramdere, Alpagut ve Doğandere) ve kenarlarında yer almaktadır. Eğim değerlerinin arttığı ve kuru tarım arazilerinin bile azaldığı alanlarda kurulan yerleşmelerin zamanla

¹ Mahalle yerleşmeleri koyu siyah harflerle yazılmıştır.

sönükleştiği hatta tamamen terk edildiği görülmektedir. Ancak köylerin kuruluş yerlerini belirlemede, sadece doğal çevre özellikleri etkili olmayıp, beşeri ve ekonomik çevre faktörlerinin de etkili olduğu dikkati çekmektedir (Koca, 2003: 114).

Tablo 2'ye dikkat edilirse araştırma alanındaki kırk köy yerleşmesinin % 12.5'i ovada (beş köy), % 12.5'i vadilerde (beş köy), % 5'i etekte (iki köy), % 27.5'i sırtta (on bir köy), % 35'i yamaçta (on dört köy) ve % 7.5'i deniz kıyısında (üç köy) kurulmuştur.

Araştırma alanında kırsal yerleşmelere kuruluş yeri seçilirken, doğal çevre koşullarının dışında, beşerî ve ekonomik çevre faktörlerinin de etkili olduğunu görmekteyiz. Göçebe oymak ve aşiretler yerleşik hayata geçerken, başlıca ekonomik faaliyet türü olan hayvancılık (küçükbaş hayvancılık) yapmaya elverişli dağlık veya tepelik alanların yamaçlarını kuruluş yeri olarak seçmişlerdir. Örneğin, Üçpınar, Harmancık, Yaylalar, Karamusalı, Kırcalar, Kızıldam, Karaömerler, Kocabaşlar, Şahinli, İlyasköy ve Akçaalan köylerinin kuruluş yerlerinin seçiminde sözü edilen faktörün etkili olduğu tespit edilmiştir. Kuruluş tarihi oldukça eski olan bazı kıyı yakını köyler ise korsan saldırılarından korunmak için kıyıdan uzak edilmeyen korunaklı alanları yerleşim alanı olarak seçmiştir. Buna Kangırlı Köyünün kuruluş yeri güzel bir örnek teşkil etmektedir. Ayrıca yöredeki yazlık tatil siteleri dışındaki mahalle yerleşmeleri de engebeli alanlarda hayvancılık amaçlı kurulmuş yerleşmelerdir.

Tablo 2: Lapseki İlçesindeki Köy ve Mahalle Yerleşmelerinin Kuruluş Yerlerine Göre Dağılımı

Kuruluş Yeri Yerleşme Şekli	Ova		Vadi		Etek		Sırt		Yamaç		Kıyı		Toplam	
	Sayı	%'si	Sayı	%'si	Sayı	%'si	Sayı	%'si	Sayı	%'si	Sayı	%'si	Sayı	%'si
Köy	5	12,5	5	12,5	2	5	11	27,5	14	35	3	7,5	40	100
Mahalle	-	-	-	-	-	-	2	18	5	46	4	36	11	100
Toplam	5	10	5	10	2	4	13	25	19	37	7	14	51	100

Kaynak: Arazi gözlemleri

Araştırma alanındaki köy yerleşmelerinin sadece beşi ovalarda kurulmuştur. Yöredeki en büyük akarsu olan Umurbey Çayı'nın oluşturduğu Umurbey Ovası çalışma alanının en büyük ovasını teşkil etmektedir. Adı geçen ovanın doğusunu çevreleyen yamaçlar üzerinde kasaba yerleşmelerinden olan

Umurbey kasabası kurulmuştur. Yöredeki diğer küçük akarsuların oluşturdukları ovalar da oldukça küçüktür. Bu nedenle bu ovalar üzerinde bir köy yerleşmesi ancak kurulabildiğinden buralarda kurulan yerleşmelerin sayısı oldukça azdır. Doğandere'nin oluşturduğu vadi tabanı ovasında Doğandere ve Dişbudak köyleri yer almaktadır. Bayramdere'nin oluşturduğu ovanın kenarında Adatepe Köyü kurulmuştur. Alpagut Deresi'nin oluşturduğu ovada Alpagut Köyü ve Arapovası Deresi'nin oluşturduğu düzlük üzerinde ise Yenice Köyü kurulmuştur.

Araştırma alanında Dördüncü Zaman tortul arazilerinin geniş yer kaplaması nedeniyle, vadiler, hem genç ve hem de su kaynakları yönünden pek zengin değillerdir. Başka bir ifadeyle yerleşme yeri olarak pek tercih edilememişlerdir. Bu nedenle çalışma alanında vadi içi ve yamacında kurulan yerleşme sayısı sadece 5'dir. Bu yerleşmeler, Gürecedere'nin karşılıklı yamaçları üzerinde kurulan Güreci Köyü, Bilge deresinin yamacında kurulan Çavuşköy, Alpagut Deresi'nin kolu olan Karanlık Deresi'nin yamaçları üzerinde ise Dereköy kurulmuştur. Umurbey Çayı'nın ovaya açılan vadisinin güney yamacı üzerinde ise Sindal Köyü yer almaktadır.

Lapseki ilçesindeki köylerin sadece ikisi dağların eteklerinde kurulmuştur. Bu köylerden biri olan Beypınar Köyü, Doğandere vadi tabanı ovası ile burayı çevreleyen yamacın kesiştiği noktada kurulmuştur. Etekte kurulan diğer bir köy yerleşmesi ise Subaşı Köyü'dür. Yenice Ovası'nın güney kenarını çevreleyen yamacın eteğinde yer alır.

Araştırma alanındaki köy yerleşmelerinin % 27.5'i (on bir köy yerleşmesi) sırtlarda kurulmuştur. Yörenin en yüksek kesimlerinde yer alan köy yerleşmelerinin de (Harmancık, Üçpınar köyleri) yer aldığı sırt köylerinin büyük çoğunluğu, güneydoğudaki Dede Dağı'nın batıya doğru uzanan sırtları üzerinde kurulmuştur (Kızıldam, Kocabaşlar, Eçialan köyleri). Köylerin bir bölümü ise güneyde yer alan Abdal ve Şap dağlarının uzantıları olan sırtlar üzerinde yer alırken (Harmancık, Üçpınar, Hacıgelen köyleri), diğer bir kısmı da kıyıları çevreleyen sırtlar üzerinde yer almaktadır (Taştepe, Hacıömerler, Mecidiye, Kangırlı Şahinli köyleri). Dumanlı Dağı'nın kuzeydoğu uzantısı üzerinde de Nusretiye Köyü kurulmuştur (Koca, 2003: 116).

Lapseki İlçesi'ndeki Köy Yerleşmeleri

Araştırma alanındaki köylerin % 35'i (on dört köy) kuruluş yeri olarak yamaçları seçmiştir. Yörenin büyük bir bölümünün, fazla yüksek olmasa da dağ ve tepeler ile kaplı olması, yamaçların fazla alan kaplamasına neden olmaktadır. Dağ ve tepelerin bağıl yükseltilerinin fazla olmaması, yamaç eğimlerini de düşük değerlerde bırakmıştır. Yamaç köyleri, yörenin güneydoğusunda yer alan Dede Dağ (719 m.) ve orta kısımlarda yer alan Dumanlı Dağın (725 m.) yamaçları ile batıda Çanakkale Boğazı'na inen yamaçlar üzerinde yer almaktadır.

Lapseki ilçesinde, 1877-1878 (93 Harbi) Osmanlı-Rus Savaşı'nda yöreye gelen göçmenlerin yerleşmesi ile kurulmuş üç kıyı köyü bulunmaktadır. Bu köylerden Şevketiye Köyü Marmara Denizi kıyısında kurulurken, Suluca ve Kemiklialan köyleri Çanakkale Boğazı kıyılarında kurulmuşlardır (Fotoğraf 1). İlçe kıyılarında adı geçen köylerin dışında, Marmara Denizi kıyılarında Güreci Köyü'ne bağlı Gürecialtı Mahallesi, Şevketiye Köyü'ne bağlı Hisarkent ve Bozkent Tatil siteleri ile Adatepe Köyü'ne bağlı Emek Tatil Sitesi bulunmaktadır.

Fotoğraf 1: Marmara Denizi Kıyısında Kurulmuş Olan Şevketiye Köyü.

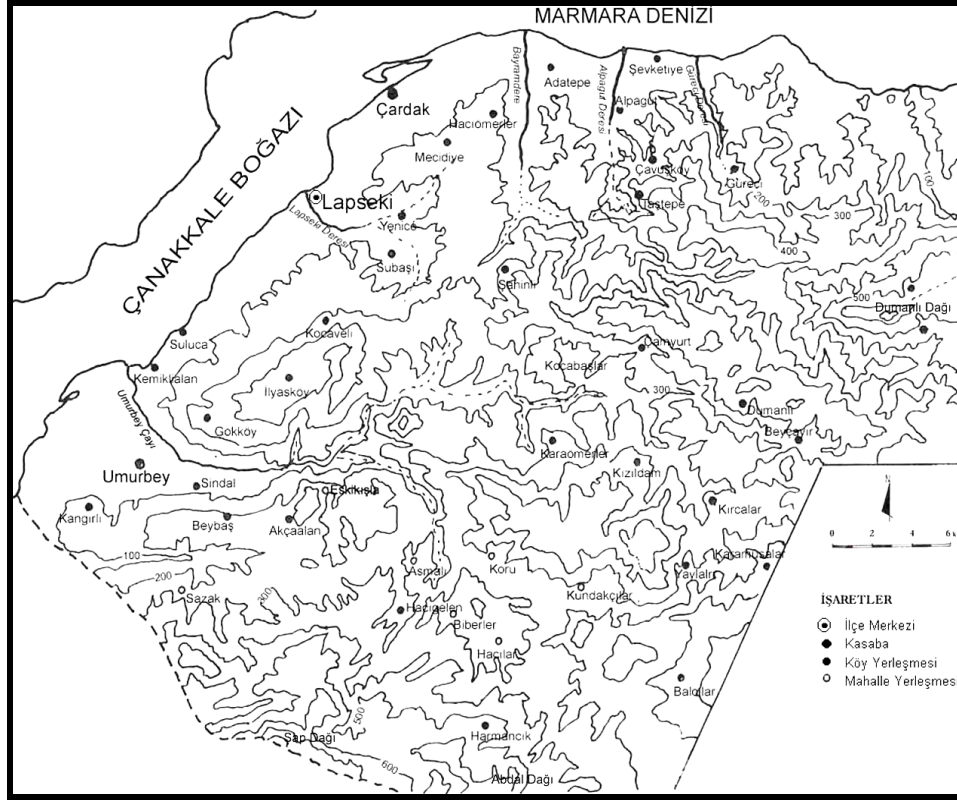
Araştırma alanında köylerin kuruluş yerlerinden kaynaklanan en önemli sorunu, bazı köy arazilerinin engebeli olması nedeniyle tarım arazilerinin kısıtlı olması oluşturmaktadır. Arazi yetersizliği yanında, mevcut tarım arazilerinin sulanamaması ve önemli geçim kaynağı olan küçükbaş hayvancılığın yeteri kadar gelir getirmemesi, söz konusu köylerden önemli miktarda göçün yaşanmasına neden olmaktadır.

4. Yükselti Basamaklarına Göre Köyler

Araştırma alanının en yüksek noktasını 767 m. yükseltiyeye sahip Şap Dağı oluşturmaktadır. Bu nedenle yörede bulunan yerleşmelerin kuruluş yeri yükseltileri fazla değildir. Bununla birlikte yüksek alanları oluşturan Şap Dağı (767 m.), Abdal Dağı (724 m.) Dumanlı Dağı (725 m.) ve Dede Dağı'nın (719 m) üst yamaçları yükseklik ve eğimden dolayı sürekli ve geçici yerleşmelere açılmamıştır. Bu arada çalışma alanında en yüksekte kurulmuş yerleşmeyi, Abdal Dağı'nın kuzey yamaçlarında yaklaşık 550 m. yükseklikte yer alan Harmancık Köyü oluşturmaktadır. Köyler genellikle 400 m. yükseltiyeye kadar olan sahada yoğunluk göstermektedir (Şekil 2).

Araştırma alanında 100-200 m.ler arası yükselti basamağında yer alan köy sayısı ve bu köylerin barındırdığı nüfus miktarı azdır. Genellikle bu köyler küçük akarsuların vadi yamaçlarında ve alçak sırtlarda kurulmuştur. Ekonomik kaynakları sınırlı olan söz konusu köylerde küçük baş hayvancılığın yanında, az ve engebeli olan alanlarda kuru tarım yapılmaktadır. Bundan dolayı bu köylerin ortalama nüfusları 208'e gerilemiştir (Tablo 3).

Araştırma alanında köylerin on biri (% 28) kıyı kesimi ile 100 m. arasında, onu (% 25) 100-200 m. arasında, yedisi (% 18) 200-300 m. arasında, altısı (% 15) 300-400 m. arasında, beşi (% 12) 400-500 m. arasında ve biri de (% 2) 500 m. nin üzerinde (Harmancık Köyü 550 m.) yer almaktadır (Tablo 3). Ayrıca mahalle yerleşmelerinin beşi 200-300 m. ler arasında bulunurken, biri de 300-400 m. ler arasında yer almaktadır (Şekil 2).

Şekil 2: Araştırma Sahası Topografya Haritası ve Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılımı.

Çalışma alanının iki tarafı deniz ile çevrili olmasına rağmen, 100 m'nin altındaki kurulu köy sayısının on olması, kıyı kesiminin yerleşmeye uygun olmaması ve kıyı ovaların az yer kaplamasından kaynaklanmaktadır. Sözü edilen yükselti kuşağındaki köylerden sadece üçü kıyı köyü iken (Şevketiye, Suluca, Kemiklialan köyleri), dördü de vadi tabanı düzlüklerinde kurulmuştur (Doğandere, Dişbudak, Adatepe, Yenice köyleri). Geri kalan ikisi (Beypınarı, Subaşı köyleri) ova ile bunları çevreleyen yüksek alanların kesişme noktaları olan eteklerde yer almaktadır. Son olarak biri de vadi yamacında kurulmuştur. Adı geçen tüm köyler yöredeki en kalabalık nüfuslu köyleri oluşturmaktadır ve ortalama nüfusları 430'u bulmaktadır (Tablo 3).

Sırt ve yamaç köylerinin yer aldığı 200-300 m.ler arasında on köy yerleşmesi ile beş mahalle yerleşmesi bulunmaktadır. Küçükbaş

hayvancılığın temel ekonomik faaliyet olduğu bu yükselti basamağındaki köylerde küçük ve parçalı işletmelerde kuru tarım yapılmaktadır. Genellikle Yörüklerin yer aldığı bu köylerde aile büyüklüklerinin fazla olması nedeniyle, köylerin ortalama nüfusları artarak 268'i bulmuştur (Tablo 3). Aynı şekilde 300-400 m.ler arası yükselti basamağında bulunan altı köy ve iki mahalle yerleşmesinde de, küçük baş hayvancılık ve kuru tarımla geçinildiği için nüfusun az olduğu görülmektedir. Toplam köy nüfusunun % 11.1'ni barındıran sözü edilen yükselti basamağındaki köylerin ortalama nüfusları 207 kişiden oluşur (Tablo 3).

Tablo 3: Lapseki İlçesinde Köy Yerleşmeleri ve Nüfusun Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı (2000)

Yükselti Basamağı (m)	Yerleşme Sayısı	%' si	Nüfusu	%' si	Ortalama Nüfus Büyüklüğü
0-100	11	28	4735	42.2	430
100-200	7	18	1454	13.0	208
200-300	10	25	2675	23.8	268
300-400	6	15	1243	11.1	207
400-500	5	12	940	8.4	188
500 +	1	2	167	1.5	167
Toplam	40	100	11.214	100	280

Kaynak: DİE 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarından ve 1/25 000 ölçekli topografya haritasının ilgili paftalarından hesaplanmıştır.

Tarım alanlarının iyice daraldığı ve genellikle orman alanlarının bulunduğu 400-500 m.ler arası yükselti basamağında altı köy yerleşmesi bulunmaktadır. Bu köylerden biri olan Beypınar'da küçük baş hayvancılığın yanında süt sığırcılığı da önemli ekonomik faaliyeti oluşturmaktadır. Beypınar Köyü dışındaki köylerde ormancılık ve küçük baş hayvancılık en önemli geçim kaynağıdır. Bu yükselti basamağındaki köylerin ortalama nüfusları azalarak 188'e düşmüştür (Koca, 2003:120).

Araştırma alanında 500 m.nin üzerinde kurulmuş tek yerleşme olan Harmancık Köyü, yaklaşık 550 m. yükseltide bulunmakta olup, nüfusu 167'dir. İlçe sınırları içindeki en yüksek noktadan yaklaşık 200 m. daha alçakta olan bu yükselti, araştırma alanındaki köy ve geçici yerleşmelerin de üst sınırını oluşturmaktadır. En yakındaki Üçpınar Köyü'nden (450 m.) 100 m. daha

yüksekte kurulmuş olan bu köyde de ekonomik faaliyet, küçük baş hayvancılık ile az ve parçalı olan tarım alanlarındaki tahıl tarımına dayanır.

5. Yerleşme Şekillerine Göre Köyler

Köy yerleşmeleri buldukları mekanın topoğrafik yapısı, su kaynaklarının durumu gibi doğal çevre faktörlerinin ve mülkiyet durumu, ekonomik faaliyetin şekli gibi beşerî çevre faktörlerinin etkisi ile toplu, dağınık ve gevşek doku özellikleri gösterebilmektedir (*Doğanay, 1997: 262-263*).

Araştırma alanındaki köyler genellikle toplu dokulu köy özelliği göstermektedir. Köylerin birçoğunda konutlar arasındaki mesafe birkaç metreye ulaşırken, bazılarında da 25-30 m.yi bulmamaktadır. Köylerdeki her yerleşme çekirdeği genellikle, konut ve samanlık, ahır, odunluk ve fırın gibi eklentiler ile birlikte bir avlu içerisinde bulunmaktadır. Tek ev ve eklentilerini birbirinden ayıran sınır duvarları ise birbirlerine dayanmış durumdadır. Ancak orman içi köylerin bazılarında, küçük baş hayvancılık faaliyetinin de etkisi ile ev ve eklentileri az da olsa birbirlerinden uzakta kurulmuş, yerleşmelerin dağınık veya gevşek doku özelliği göstermelerine neden olmuşlardır.

Araştırma alanındaki köyler genellikle toplu dokulu köy özelliği göstermekle beraber, sekiz köy yerleşmesinde birden fazla mahalle yerleşmesi bulunmaktadır. Mahalle yerleşmeleri de toplu doku özelliği göstermekte ve mahalleler arasındaki mesafe kıyı köylerinde 500-600 m. iken, dağlık kesimlerde yer alanlarda 2-3 km.yi hatta 5 km.yi bulmaktadır.

Yerleşme ünitelerinin toplu, dağınık veya gevşek dokulu olmalarında, toprakların verimi, uygulanan tarım metotları, nüfus miktarı, mülkiyet durumu ve ekonomik faaliyetin şekli gibi beşerî faktörler de etkili olmaktadır (*Doğanay, 1997:265-267*). Ayrıca toplumun hayat tarzı ve oluşturduğu sosyal organizasyon şeklindeki beşerî ve iktisadi coğrafya özellikleri de yerleşmelerin dokusunda etkili olmaktadır (*Göney, 1975:303-304*).

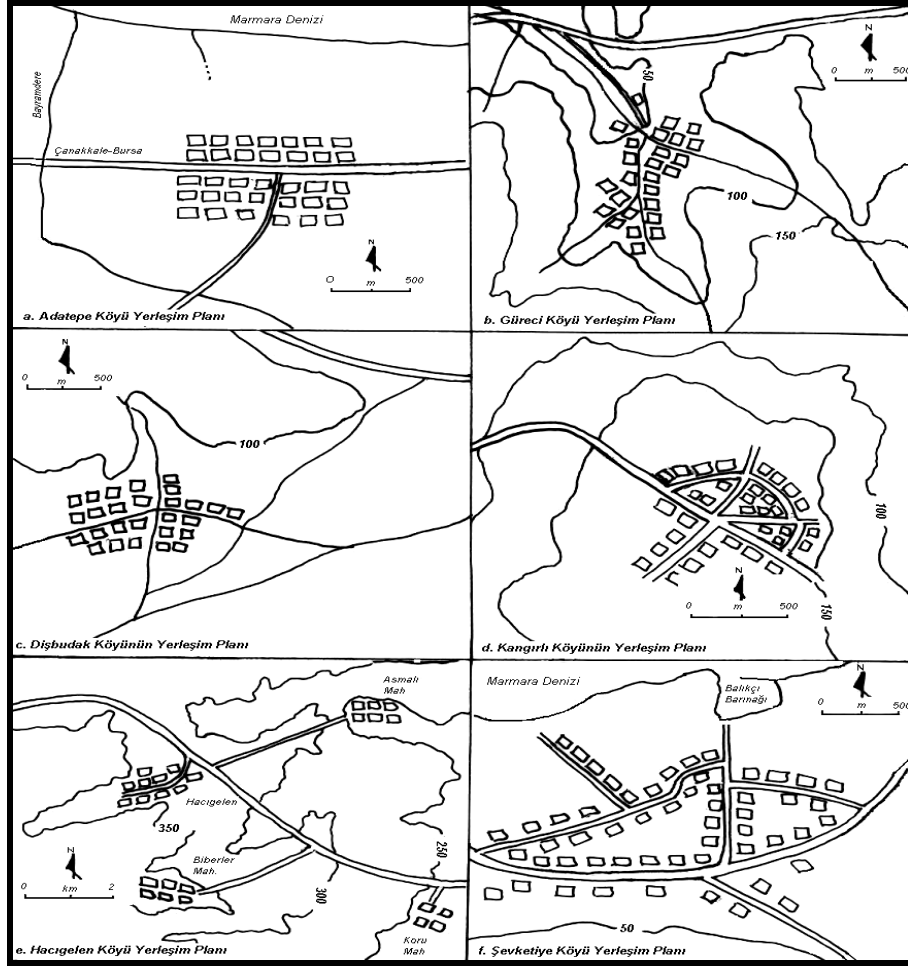
Araştırma alanındaki köylerin büyük bir çoğunluğu hayvancılık ile geçinen göçebe oymak ve aşiretlerin iskan ettirilmesi ile kurulmuştur. Bu nedenle aynı oymak veya aşiret mensupları dayanışmak için konutlarını bir arada inşa etmeleri sonucu toplu dokulu yerleşmeler ortaya çıkmıştır. Yöredeki mahalle yerleşmeleri de, akraba ailelerin birlikte aynı alanda yerleşik hayata geçmesiyle oluşmuştur. Bununla birlikte araştırma alanındaki köylerin bir kısmı

da, Balkanlardan göç eden muhacir nüfusun yerleştirilmesi sonucu kurulduğu için engebeli yeryüzü şekillerine rağmen toplu doku özelliği bu köylerde görülmektedir. Toplu doku özelliği gösteren köy sayısı 34'dür. Bu da yöredeki köylerin % 85'ni teşkil etmektedir. Yerleşmelerin toplu doku göstermesi üzerinde su kaynaklarının azlığının da önemli etkisi bulunmaktadır (Koca,2003:122).

Lapseki ilçesindeki köylerden dördü (% 10'u) dağınık yerleşme özelliği göstermekteyken, ikisi (% 5'i) gevşek doku özelliği göstermektedir. Dağınık yerleşme özelliğine sahip köyler (Kızıldam, Akçaalan, Dumanlı, Kırccalar), yörenin iç bölümlerinde yer alan Dededağ'ın (719 m.) eğim değeri fazla olan yamaçlarında yer almaktadır. Bu köylerin geçim kaynaklarını ormancılık ile küçük baş hayvancılık teşkil etmektedir. Gevşek dokulu köyler (Hacıgelen ve Üçpınar), Şap ve Abdal dağlarının alçak sırtları üzerinde yer almaktadır. Benzer bir şekilde, ormancılık faaliyetleri ve küçük baş hayvancılık temel ekonomik kaynaktır. Ayrıca araştırma alanındaki Adatepe ve Subaşı köyleri dışındaki köylerde yerleşme plânı yoktur. Bu iki köy heyelan nedeniyle yer değiştirmiş olmalarından dolayı yeni iskân alanlarında plânlı bir şekilde kurulmuşlardır (Fotoğraf 2).

Toplu dokulu köy yerleşmeleri içerisinde en fazla bulunan köy tiplerinden birisi de meydan köylerdir. Köy meydanı denilen yerde, meydana ulaşan ana yol ile birkaç yönden gelen yollar kesişmekte ve bu meydanın etrafında bakkal, kahvehane ve cami gibi tesisler bulunmaktadır. Yörede az eğimli ve düz alanlarda kurulan köyler genellikle sözü edilen form özelliği göstermektedir. Yerleşme çekirdekleri meydan ve meydana çıkan yollar çevresinde inşa edildikleri için, bu köyler dairesel form özelliğindedir. Eçialan, Sindal, Beyçayır, Kangırlı, Alpagut ve Yenice köyleri bu tip köylere örnek oluşturmaktadır (Şekil 3).

Lapseki İlçesi'ndeki Köy Yerleşmeleri

Şekil 3: Araştırma Sahasında Değişik Formlara Sahip Köy Yerleşmeleri

Yerleşme çekirdeklerinin bir ana yolun iki cephesine sıralanmasıyla belirginleşen form özellikleri Adatepe ve Dışbudak köylerinde görülmektedir. Bu köylerdeki yerleşme çekirdekleri Çanakkale-Bursa (Lapseki-Biga) karayolunun her iki tarafında ve ana yola dik açıyla bağlanan tali yollar çevresinde inşa edilmiştir. Planlanmış yerleşme olmasından dolayı köy içi yollar da oldukça geniş tutulmuştur. Yol boyu köylerden bir diğeri olan Dışbudak Köyü de; Doğandere vadi tabanı düzlüğü ile çevreleyen yamaçlardaki köyleri Lapseki-Biga karayoluna bağlayan yol üzerinde bulunmaktadır. Bu köyde de konutlar, yolun iki tarafında kurulmuştur (Şekil 3).

Fotoğraf 2: *Planlı Köy Yerleşmelerinden Subaşı Köyü*

Akarsuların keşişme alanlarında ve akarsu kollarının vadileri boyunca yerleşme çekirdeklerinin kurulmasıyla oluşan ışınsal dokulu köy yerleşme formu modeline Güreci Köyü'nün yerleşme biçiminde rastlanmaktadır. Yerleşme çekirdekleri Soğuksu Deresi ile Değirmendere ve Bostanlık Deresi'nin keşişme alanında ve derelerin vadi yamaçlarında yer almaktadırlar (Şekil 3) (Koca, 2003:124).

Araştırma alanında kıyı, yamaç ve sırtlarda yer alan köyler, genellikle küme köy karakterindedir. Bu tip form özelliği gösteren köylerde konutlar ve eklentileri bir arada ve birbirlerine çok yakın düzensiz bir şekilde bulunmaktadır. Kuruluş tarihi eski olan sözü edilen köylerde konutlar arasındaki sokaklar hem dar hem de plansızdır. Mahalle tipli yerleşmeler birbirlerinden farklı uzaklıklarda yer almasına karşın toplu dokulu köyler grubuna girmektedirler. Çünkü bu köyleri oluşturan mahalleler de toplu dokuludur. Bu tip yerleşmelerde köy, muhtarlığın bulunduğu mahallenin adı ile anılmaktadır. Yöredeki bu tip yerleşmeler; Hacıgelen Köyü ve bu köye bağlı Asmalı, Kuru ve Biberler mahalleleri, Harmancık Köyüne bağlı Hacılar Mahallesi, Yaylalar Köyü'ne bağlı

Kundakçılar mahallesi, Akçaalan Köyü'ne bağlı Eskikışla Mahallesi ve Beybaş Köyü'ne bağlı Sazak Mahallesi'dir (Şekil 3). Bununla birlikte araştırma alanındaki engebeli alanlarda yer alan ve ekonomik kaynakları kıt olan köyler genellikle küme köy karakterinde olmasına karşın, bu köyler sürekli göç vererek küçülmekte ve yeni yerleşme çekirdekleri pek inşa edilmemektedir. Oysa verimli alanlarda kurulan ve sürekli gelişen yerleşmelerde, yeni gelişme alanları daha planlı olmaktadır (Koca, 2003:124).

6. Yüzölçümü Büyüklüğüne Göre Köyler

Köy yerleşmelerini yüzölçümü büyüklüklerine göre gruplandırmak da mümkündür. Araştırma alanındaki köyler 380 ha. ile 4.760 ha. arasında değişen yüzölçümü değerlerine sahiptir. Köy yerleşmesi başına düşen ortalama değer ise 1.859 ha.dır. Ancak köy yerleşmelerinin yirmi dördünde (% 60) yüzölçümü büyüklükleri ortalama değer altındadır. Lapseki ilçesindeki köylerin büyük bir çoğunluğunda da yüzölçümü değerleri 1000 ha.dan daha fazladır (Tablo 4).

Tablo 4: Lapseki İlçesinde Köylerin Yüzölçümü Büyüklüklerine Göre Dağılımı (2002).

Yüzölçümü (ha.)	Köy Sayısı	%'si	Toplam Yüzölçümü (ha.)	% 'si	Ort. Köy Büyüklüğü (ha.)
500 ve daha az	3	7.5	1320	1.8	440
501-1000	3	7.5	1870	2.5	623
1001-1500	12	30	14.560	19.6	1.213
1501-2000	8	20	13.950	18.8	1.744
2001-2500	4	10	9.200	12.4	2.300
2501-3000	4	10	10.700	14.4	2.675
3001-3500	3	7.5	9.480	12.7	3.160
3501+	3	7.5	13.290	17.8	4.430
Toplam	40	100	74370	100	1.859

Kaynak: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü verilerinden derlenmiştir.

Köylerin sadece altısında yüzölçümü değerleri 1000 ha.dan daha azdır. Söz konusu köylerin ortalama yüzölçümü değerleri 531.6 ha.dır. Yüzölçümü değerleri 1000-1500 ha. arası olan köy yerleşmelerinin sayısı on iki ve kapladıkları alan 14.560 ha. iken, 1500-2000 ha. arası olan köylerin sayısı yedi ve kapladıkları toplam alan da 11.950 ha.dır. Engebeli alanlarda kurulmuş olan köylerin yüzölçümleri genellikle 2000 ha.dan daha fazladır. Yöredeki dört köyün

yüzölçümü 2000-2500 ha. arası, dördünün 2500-3000 ha. arası, üçünün 3000-3500 arası ve üçünün ki de 4000 ha.dan fazladır (*Koca, 2003:127*).

Küçük yüzölçümü değerlerine sahip köyler, genelde yörenin batısında, Çanakkale Boğazı'na bakan yamaçlar ve sırtlar üzerinde başka bir deyişle nüfusun ve yerleşmelerin yoğunlaştığı alanlarda yer almaktadır (Kemiklialan Mecidiye, Kocaveli, Hacıömerler, Sindal köyleri). Bu köyler, genellikle Balkanlardan gelen muhacir nüfusun yerleştiği köylerdir.

Ovalarda nüfus ve yerleşmelerin yoğun olması nedeniyle, buralarda kurulan yerleşmelerin yüzölçümleri küçüktür. Bununla birlikte araştırma alanındaki ovaların küçük olması yanında bu ovalarda kurulan köylerin sınırlarını ovaları çevreleyen sırt ve yamaçları da kapsayacak şekilde genişlettikleri görülmektedir. Araştırma alanında en geniş yüzölçümüne sahip köyler ise engebeli alanlarda kurulmuş olan köylerdir. Ortalama köy yüzölçümü değeri olan 1 859 ha.dan daha fazla yüzölçümü büyüklüğüne sahip 16 köy yerleşmesinin de, engebeli alanlarda kurulduğu gözlenmektedir. Bu köylerin kuruluş yerinde arazinin engebeli olması tarım alanlarının daralmasına ve dolayısıyla ekonomik kaynakların az olmasına neden olduğundan nüfus ve yerleşme sayısı da azalmış, bu nedenle de köyler arasındaki mesafeler artmıştır. Dumanlı Dağı'nın kuzey yamaçlarında oldukça engebeli bir arazide ancak vadi yamaçlarında kurulabilen Güreci Köyü çevresinde, yerleşmeye ve tarım yapmaya elverişli arazilerin az olması nedeniyle yakın çevresinde başka köy yerleşmeleri bulunmamaktadır. Çavuşköy, bu köyden ayrılarak arazi koparmasına rağmen, Güreci Köyü, Lapseki ilçesinin en geniş yüzölçümlü köyünü oluşturmaktadır. Sahanın diğer geniş yüzölçümlü köyleri olan Hacıgelen (4300 ha.) ve Şahinli (4230 ha.) köyleri de oldukça engebeli alanlarda kurulmuş, tarım alanları az ve verimsiz olan köylerdir.

7. Ormana Göre Köyler

Araştırma alanının % 49.6'sı veya 473.8 km²'si orman ve fundalıklarla kaplıdır. Orman ve fundalıkların bu kadar geniş yer kaplaması, köylerin ekonomik faaliyet türü başta olmak üzere bir çok alanda etkili olmaktadır. Ormanların geniş alan kapladığı yöredeki köyleri, orman ile ilgisine göre, orman içi, orman kenarı ve orman dışı şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Orman dışı köylerde bile ormana uzaklık ancak birkaç km.yi bulmaktadır. Yöredeki ova ve kıyı köyleri de, çevre yamaçlardaki ormanlara pek uzakta değildirler.

Lapseki ilçesindeki kırk köyün, yirmi biri orman içi, dokuzu orman kenarı ve onu da orman dışı köy niteliğindedir (Tablo 5). Orman içi köyler, yörenin orta ve güney kesimlerindeki dağlık alanların yamaçları ile sırtların üzerinde kurulmuşlardır. Özellikle eğim değerleri yüksek olan Dumanlı Dağın yüksek yamaçlarına düşen yağış miktarının fazla olması ve yerleşmelerin de az olması nedeniyle, yörenin en iyi korunmuş ve en verimli ormanları bulunmaktadır. Yörede nüfusun az olması, orman tahribatının fazla olmasını engellediğinden, yükseltisi fazla olmayan köyler dahi orman içi köyler durumundadır.

Tablo 5: Lapseki İlçesindeki Köylerin Ormanla Olan İlgisine Göre Dağılımı.

Ormanla İlişkisi	Sayısı	%'si
Orman İçi	21	53
Orman Kenarı	9	22
Orman Dışı	10	25
Toplam	40	100

Kaynak: Arazi gözlemleri ve Lapseki Orman İşletme Şefliği verilerinden derlenmiştir.

Araştırma sahasında orman dışı olan köyler de ormana pek uzak değildirler. Bu köylerin çevresindeki yeni ağaçlandırma sahaları, köyleri orman alanlarına yaklaştırmıştır. Dereköy, Beypınar, Doğandere, Dişbudak ve Şahinli köyleri gibi. Ayrıca köylerin ormanlardan faydalanmaları, daha çok yakacak temin etmek şeklinde olmaktadır. Orman işçiliği şeklinde ekonomik fayda sağlansa da, temel geçim kaynağını ormancılığın oluşturduğu köy sayısı altıdır.

8. Ekonomik Faaliyet Türlerine Göre Köyler

Köyleri, temel ekonomik faaliyetin ekip biçmeye dayandığı köyler, hayvancılığa dayanan köyler, meyve ve sebzeçiliğe dayanan köyler gibi tiplere sınıflandırmak (Doğanay, 1997: 256) mümkündür. Ancak geçim kaynaklarının oldukça çeşitlilik kazandığı araştırma sahası için bu tip sınıflandırma oldukça zordur. Çünkü yörede; doğal çevre şartlarının etkisiyle birkaç ekonomik faaliyet birlikte sürdürülmektedir. Köylerde hakim ekonomik faaliyetten başka, ikinci ve üçüncü dereceden önem arz eden ekonomik faaliyetler de yapılmaktadır. Örneğin, bir taraftan tarla tarımı ile uğraşılırken, süt hayvancılığının yapılması

veya kıyı köylerinde tarımsal faaliyetlerin yanında balıkçılığın yapılması ya da tahıl tarımının yanında ormancılık faaliyetleri ve küçükbaş hayvancılığın birlikte yapılması gibi. Bu nedenle köyleri tek bir ekonomik faaliyet türüne göre sınıflandırmak mümkün değildir. Ancak en fazla gelir getiren veya en fazla uğraşılan faaliyet türüne göre sınıflandırmak mümkündür. Köyleri ekonomik faaliyetleri; tarla tarımına, bahçe tarımına, hayvancılığa, ormancılığa ve balıkçılığa dayananlar şeklinde incelemek mümkündür.

Araştırma alanındaki köylerin on yedisinde (% 42.5) birinci derecede önem kazanan ekonomik faaliyet türü tarla tarımı iken, on dördünde (% 35) hayvancılıktır. Orman alanlarının geniş yer kapladığı yörede altı köyün (% 15) hakim ekonomik faaliyet türü ise ormancılıktır. Geçim kaynaklarının kıt olduğu köylerde ise mevsimlik işçiliğin hakim olduğu görülmektedir. Mevsimlik işçilik sadece bir köyde hakim ekonomik faaliyettir. Yine yörede yaygın olarak yapılmasına karşılık, meyvecilik ve sebzeçiliğin hakim geçim kaynağını oluşturduğu köy sayısı ise birdir.

Köy yerleşmelerini ikinci dereceden geçim kaynaklarına göre araştırdığımızda köylerin on dördünde tarla tarımı, on üçünde hayvancılık, dokuzunda işçilik, ikisinde meyvecilik ve birinde ise sebzeçilik ön plana çıkmaktadır.

Araştırma alanında en önemli ekonomik faaliyet türünü oluşturan tarla tarımı, on yedi köyde birinci, on dört köyde ise ikinci dereceden önemli geçim kaynağını oluşturmaktadır. Ancak yörede tarla tarımı yapılan arazilerin (34.500 ha.) yaklaşık % 70'ni nadaslı tarım alanları oluşturmaktadır. Bu da, ilçe genelinde tarla tarımı gelirinin pek fazla olmadığına açık bir göstergesidir. Yörenin eğimli olması ve eğimli arazilerde tarla tarımının yapılması, erozyonu arttırmış ve bunun sonucu olarak tarım alanları önemli ölçüde verimsizleşmiştir. Tarla tarımı yapılan köylerde, en çok ekimi yapılan ürün buğdaydır. Buğday ve ikinci sırada gelen arpa tarımı daha ziyade geçim tipi olarak üretilmektedir. Tarla ürünlerinden tahıllardan sonra, en fazla ziraatı yapılan ürünler; ayçiçeği, susam ve nohuttur. Sulanabilen arazileri bulunan, Adatepe, Alpagut ve Hacıömerler köylerinde ikinci ürün olarak domates yetiştirilmektedir.

Yörede dağlık ve tepelik alanların geniş yer kaplaması sonucu, hayvancılık on dört köyde birinci dereceden, on üç köyde ise ikinci dereceden

önemli geçim kaynağını oluşturmaktadır. Engebeli alanlarda kurulan köylerde küçükbaş hayvan varlığı daha fazla iken, sulak alanları bulunan köylerde büyükbaş hayvan varlığı daha fazladır. Engebeli alanlarda kurulan ve orman içi veya orman kenarı köyler olan, Beybaş, Gökköy, Hacıgelen, Harmancık, İlyasköy, Kangırlı, Kızıldam, Kocabaşlar, Şahinli, Taştepe ve Yaylalar köylerinde küçükbaş hayvancılık önem kazanmaktayken, Beyçayırı, Dişbudak ve Mecidiye köylerinde büyükbaş hayvancılık önem kazanmıştır. Adatepe, Balcılar, Eçialan, Güreci ve Karaömerler köylerinde ise büyük ve küçükbaş hayvancılığın her ikisi de birlikte yapılmaktadır. Büyükbaş hayvancılık hemen bütün köylerde yapılmakla birlikte, adı geçen köyler haricindekilerde geçim tipi olarak sürdürülmektedir.

Tablo 6: Lapseki İlçesinde Köylerin Hakim Ekonomik Faaliyet Türlerine Göre Dağılımı (2002)

Ekonomik Faaliyet Türü	Köy Sayısı	%' si
Tarla Tarımı	17	42,5
Hayvancılık	14	35
Ormancılık	6	15
Meyvecilik	1	2,5
Sebzecilik	1	2,5
Mevsimlik İşçi	1	2,5
Toplam	40	100

Kaynak: Köy Envanter Etütleri ve arazi gözlemlerinde elde edilen verilerden derlenmiştir.

Lapseki ilçesi köylerinde 2001 yılı itibariyle toplam 4.210 adet arı kovani bulunmaktadır. Bütün köylerde arıcılık yapılmakla birlikte, daha ziyade geçim tipidir. Arıcılığın en fazla yapıldığı köy 530 kovan ile Balcılar Köyü'dür. Köye de adını veren adı geçen ekonomik faaliyet, zamanla hakimiyetini büyük ve küçük baş hayvancılığa kaptırmıştır. Arıcılığın en fazla yapıldığı diğer köy yerleşmeleri ise Dişbudak, Güreci ve Eçialan köyleridir.

Araştırma alanının iki tarafının denizlerle çevrili olmasına ve üç köyün de kıyıda kurulmuş olmasına rağmen, balıkçılık hiçbir köyde hakim ekonomik faaliyeti oluşturmamaktadır. Şevketiye Köyü'nde balıkçı barınakları bulunmakla beraber, balıkçılık ancak üçüncü dereceden önemli ekonomik faaliyeti oluşturmaktadır. Kemiklialan ve Suluca köylerinde balıkçılık mevsimlik olarak

yapılmakta ve bu köylerden 7-8 aile balıkçılıkla mevsimlik olarak uğraşmakta ancak hakim geçim kaynaklarını oluşturamamaktadır.

İlçe arazisinin % 49.6'sının orman ve fundalıklarla kaplı olmasına rağmen, sadece altı köy yerleşmesinde hakim ekonomik faaliyet türünü ormancılık ve orman ürünleri oluşturmaktadır. Verimli orman alanlarının bulunduğu Dumanlı Dağı'nın kuzey ve doğu yamaçlarındaki Çataltepe, Dumanlı, Taştepe, Kırcalar, Çavuşköy ve Nusretiye köylerinin temel ekonomisi ormancılığa dayanmaktadır. Eğitim değerlerinin yüksek olması ve orman örtüsünün yoğun olması, tarla tarımını büyük ölçüde engellediği için bu köylerde ikinci dereceden geçim kaynağını ya hayvancılık ya da mevsimlik işçilik oluşturmaktadır.

Sulu tarım imkanları bulunan köy yerleşmelerinde meyvecilik ve sebzeçilik önemli geçim kaynakları arasındadır. Ovada kurulmuş olan Yenice Köyü'nde birinci derecede önemli ekonomik faaliyet türü meyveciliktir. Yine ovası bulunan Alpagut Köyü'nde tarla tarımı, birinci dereceden önemli ekonomik faaliyet ise de, sulama olanağı bulunan tarlalarda ikinci ürün olarak domates yetiştiriciliği yapılması nedeniyle sebzeçilik ikinci dereceden önemli ekonomik faaliyeti oluşturmaktadır.

Lapseki ilçesinin köylerinin büyük bir kısmında geçim kaynaklarını yeterli olmaması, sürekli ve uzun mesafeli göçlere sebep olduğu gibi, mevsimlik veya günlük işçi göçlerine de sebep olmaktadır. Tarım alanlarının yetersiz olduğu Şevketiye Köyü'nde birinci dereceden, Çataltepe, Harmancık, Balcılar, Çavuşköy, Kangırlı, Doğandere, Beypınarı, Kocaveli ve Eçialan köylerinde ise ikinci dereceden önemli ekonomik faaliyet ise işçiliktir. Tarım alanları fazla olan, meyve ve sebzeçiliğin yapıldığı köylerdeki tarım işçisi ihtiyacı söz konusu köylerden sağlanmaktadır.

Sonuç

Lapseki ilçesinin akarsular tarafından derin bir şekilde yarılmış ve parçalanmış alçak bir plato görünümünde olması, iklim, bitki örtüsü ve iktisadi faaliyetler üzerinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla ilçede köy yerleşmelerinin dağılışında doğal çevre faktörlerinin yanında sosyo-ekonomik faktörlerin de belirgin bir etkiye sahip olduğunu tespit ettik.

Lapseki ilçesi genelinde kıyı ovaları ve vadi tabanı düzlükleri oldukça sınırlı alanlar kaplaması nedeniyle köylerin % 67.5'i (27 köy yerleşmesi) etek, sırt ve yamaç köyü özelliği göstermektedir. Yörede; ova, vadi tabanı ve kıyı köyleri (13 köy yerleşmesi) iktisadi faaliyetler yönünden elverişli koşullara sahip olmaları nedeniyle nüfus büyüklüğü fazla olan köylerdir. Ancak etek, sırt ve yamaç köylerinde giderek hayvancılığın birincil, ziraatın ise ikincil geçim kaynağı olması nedeniyle nüfus yönünden küçük köyler yer almaktadır.

Lapseki ilçesi kırsal yerleşmelerinde kuruluş yerinden ya da geçim sıkıntısından kaynaklanan bir çok sorun yaşanmaktadır. Dolayısıyla ilçenin kırsal kesiminden, endüstrileşmiş çevre illere göç verilmektedir. Bu nedenle ilçede kırsal kalkınma projelerine ihtiyaç bulunmaktadır. Bununla birlikte ilçe kırsal yerleşmelerinin % 75'i orman içi ve orman kenarı köy özelliği göstermektedir. Sözü edilen köylerin ormanı geçim kaynağı olarak görmeleri büyük ölçüde kısıtlandığından bu köylere yönelik acilen alternatif geçim kaynaklarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu köylerde ahır hayvancılığı, arıcılık ve halıcılığın geliştirilmesine yönelik kaynakların harekete geçirilmesi ve yöre halkına altyapı sağlanması gerekmektedir.

Lapseki ilçesinde giderek gelişen seracılığın daha fazla desteklenmesi yanında kıyı köylerinde sınırlı bir şekilde sürdürülen balıkçılığın geliştirilerek örgütlü bir yapıya kavuşması ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca kültür balıkçılığının geliştirilmesi açısından kredi imkanları genişletilmelidir. İlçe meyveciliğinin zaman zaman yaşadığı pazarlama sorunlarının çözümüne yönelik olarak da meyve suyu üreten işletmelere ihtiyaç bulunmaktadır (*Yaşar, 2003: 132,133*).

KAYNAKÇA

Çanakkale İli Köy Envanter Etüdü, 1981 Köyüşleri ve Kooperatif Bakanlığı,
Ankara

Doğanay, H.,1997, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
No: 2982, İstanbul

- Göney, S., 1975, Büyük Menderes Bölgesi, İstanbul Üniv., Yay. No: 1895, Coğrafya Enst. Yay. No: 88, İstanbul
- Karaboran, H.,1984, Türkiye’de Mevkii Adları Üzerine Bir Araştırma, Türkiye’de Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül), Kültür ve Turizm Bak., Milli Folklor Araştırmaları Dairesi Yay. No: 60, Seminer-Kongre Bildirileri Dizisi No:17, Ankara
- Koca, H., 2000, Düziçi İlçesinin Coğrafyası, Atatürk Üniversitesi Yay. No: 99, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yay. No: 111, Erzurum
- Koca, N.,2003, Lapseki İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum
- Koday, S., Trakya’da Köy Adlarında Coğrafyanın Etkisi, 28. Coğrafya Meslek Haftası Bildirileri, 10-12 Haziran 1998, Edirne. Türk Coğrafya Kurumu, Coğrafya Meslek Haftaları Serisi: 2, İstanbul
- Pakalın, Z. M., 1993, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I, M.E.B., Yay., Sözlük Dizisi, İstanbul
- Tolun-Denker, B., 1977, Yerleşme Coğrafyası (Kır Yerleşmeleri), İstanbul Üniv., Yay. No: 2275, Coğrafya Enst. Yay. No: 93, İstanbul
- Umar, B.,1999, İlkçağda Türkiye Halkı, İnkılap Kitapevi, İstanbul
- Yazıcı, H., 1998, Orta Sakarya Vadisinin Coğrafi Etüdü “Yenice- Alpagut Arası”, Anadolu Üniv., Yay. No:1040, Eskişehir
- Yaşar, O., 2003, Çanakkale İli’nde Tarıma Dayalı Sanayiler, Çantay Kitapevi Yay., Melisa Matbacılık, İstanbul

Lapseki İlçesi'ndeki Köy Yerleşmeleri